

הלכות פסח תפארת

תיא

מים עם תפוחים אבל עפ"ל מראגק שעושיין כאשכנו שכותשין התפוחים בבית הכרד ויש לו מעם גדול אינו כמים ואסור לשתות^א.

ויש לחוש לדבריהם^ב אם לא לצורך הרבה כגון שהוא איסמנים או שתאב הרבה לשתות יש לסמוך על סברא הראשונה להתיר לו לשתות שאר המשקין שאינן משכרין ואם אין לו שאר משקין רק יין יש להתיר לו לשתות כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול^ג ונשמת וישתבח עד החתימה והוא שלא יאמרם על כוס רביעי^ד.

ובליל ב' יש לסמוך על סברא הראשונה לשתות כל המשקין שאינן משכרין^ה אף שלא לצורך הרבה לפי שמעיקר הדין אין איסור לאכול ולשתות בליל ב' אחר כוס שלישי ואחר כוס רביעי אלא שהמהדרין נוהגין ליל ב' כליל א' והאוכל והשותה אין עליו כלום אלא שמוצא מוציא עצמו מכלל המהדרין ועובר על דברי חכמים^ו שאמרו לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל^ז.

אבל בשאר הדברים הנהגין בלילה זה אין חילוק בין ליל א' לליל ב' בשום ענין^ח:

ב נוהגין שלא לקרות על מנתו רק ברכת המפיל^ט ופרשת שמע^י שפרשה זו מזכרת בגמרא^{יא} אבל לא שאר דברים שנוהגין לקרות בשאר לילות כדו להגן^{יב} כי לילה זה לילה המשומרת היא מן המזויקין^{יג} ומכל מקום אם כשקרא קריאת שמע בבית הכנסת לא היה ערוין לילה ממש צריך לחזור ולקרות כל הג' פרשיות על מנתו^{יד} כמו שנתבאר בס' רל"ה^י עין שם:

תפב דין מי שאין לו מצה שמורה וכו' סעיפים:

א מי שאין לו מצה שמורה משעת לישה ואילך כי אם כוית אחד בלבד^א לא יאכלנו בתחלת הסעודה קודם אכילת מרור אלא יאכלנו אפיקומן אחר גמר כל הסעודה^ב כדי שישאר מעם מצה בפיו^ג ויברך עליו על אכילת מצה^ד ובתחלת הסעודה יברך המוציא בלבד^ה על לחם משנה שלימות^ו ממצה שאינה שמורה ויאכל ממנו כוית מיד כדי שיהיה הקירוש במקום סעודה כמו שנתבאר בס' רע"ג^ז ואח"כ יברך על אכילת

י מ"א שם.

יא שו"ת טה"י ווי"ל סי' קצג בסופו, לפירוש המ"א שם.

יב ראה גם לעיל סי' תעה ס"א ובענינים.

יג ר"ש שם וסור בשם רב יוסף טוב עולם. מודרכי (לה, א) דמ"א ס"א.

יד מ"א סק"א. וראה גם טור.

טו ח"י סק"ג. וראה לקו"י מענינים ומנהגים להגש"פ ד"ה שלא ישתה שנמשחת דברי אה"י בסדרו משמע שגם בליל ב' יש ליתר, ואפילו ממים, ושכן נוהגין.

טז ברכות נמ, ב.

יז האגור סי' תתנ"ט, בשם שבלי הלקט מוס"י ריה, ב"י סוף הדמ"י, ח"י שם. לבוש סי' תפג סוף ס"מ. וראה לקו"י מענינים ומנהגים להגש"פ ד"ה ויהיה שלא ישתה (הב'). וראה לקו"י ח"י ע' 126 תערה 47.

יח האגור בשם שבלי הלקט שם. רמ"א ס"ב. יט מחה"י ווי"ל סי' קצג בסופו. מ"א סק"ב.

כ רמ"א ס"ב, מ"א שם.

כא ברכות ס, ב. מ"א שם. וראה לבוש ס"ב.

כב רמ"א שם, ב. וראה ספר המנהגים – חב"ד ע' 42 שבלילה השני קורין קריאת שמע שעל המטה כמו

בכל יו"ט.

כג רב נחמן בר יצחק קט, ב. רמ"א שם. וראה גם לעיל סי' תפ ס"ה.

כד מ"א שם.

כה סימן זה בשו"ע"ר לא הגיע לדעתו, וראה שו"ע שם ס"א ונ"א סק"ב. לעיל סי' רסו ס"ד ובק"א סק"א.

לקמן סי' תפג ס"ז.

סימן תפב

א ר"ף (כז, א). רמב"ם פ"ח ה"י. מור בשם ה"ר יונה שו"ע.

ב דב הונא מ, א. ברייתא קיט, מונ"ב. רמב"ם שם. רא"ש פ"ה סי' לה, ברע"ת הר"ף שם. רבנו יונה שם. שו"ע.

ג תוס' קכ, א ד"ה באחרונה. וראה גם לעיל סי' תעה ס"א.

ד ר"ף שם. רמב"ם שם. רבנו יונה שם. שו"ע שם. ה ר"ף שם. מ"א סק"א. ח"י ס"ק א.

ו בדלעיל סי' תעה ס"א.

ז ראה שם ס"ה וס"ז. וראה מ"מ בענינים.

הלכות פסח תפב

תיב

מרור^ו ויאכל ממנו כזית אחד ואין צריך עוד כזית לכורכו עם מצה^ז כיון שאינה שמורה אינו יוצא בה ידי חובת כריכה ואותו כזית השמור אי אפשר לכרכו עם מרור שלא יבטל מצות עשה של אכילת מצה מן התורה שאינו יוצא ידי חובת מצה באכילת כריכה זו לפי שמצה בזמן הזה מן התורה והמרור הוא מדברי סופרים ומבטל המרור את מעט המצה^ח כמו שנתבאר בס' תע"ה^ט:

ב אבל אם יש לו כמה יתים ממצה שמורה משעת לישה אלא שאין לו מצה שמורה משעת קצירה כי אם כזית אחד בלבד^י יניח אותו כזית בין שתי השלמות ויברך המוציא ועל אכילת מצה^{יא} ויאכל אותו כזית עם כזית מהשלימה ואח"כ יברך על אכילת מרור ויאכל ממנו כזית אחד ואח"כ יאכל ממנו כזית שני בכריכה עם מצה שמורה משעת לישה ואחר גמר כל הסעודה יאכל האפיקומן ממצה שמורה משעת לישה^{יב}.

ואף שלא ישאר בפיו מעט מצה שמורה משעת קצירה מכל מקום כיון שמעיקר הדין די בשמור משעת לישה^{יג} א"כ מוטב שישאר בפיו מעט שמורה משעת לישה והשמורה משעת קצירה יברך עליה לתיאבון^{יד} בתהלת הסעודה ויאכלנה קודם אכילת המרור^{טו} ממה שיאכלנה שלא לתיאבון אחר גמר כל הסעודה בלא ברכה ויצטרך לברך על אכילת מצה על מצה שמורה משעת לישה קודם אכילת המרור כדי לצאת ידי חובת מצה קודם שיצא ידי חובת מרור וגם כדי לאכלה לתיאבון וגם כדי לפטור בברכה זו את הכזית מצה שמורה משעת לישה שיאכל בכריכה עם מרור^{טז} וכיון שיש לו מצה שמורה משעת לישה שהיא כשורה מעיקר הדין על כן חייב הוא לאכול ממנה לתיאבון קודם אכילת המרור ולעשות ממנה כריכה וחייב גם כן לברך עליה מעיקר הדין:

ג מי שאין לו מצה כלל אפילו שאינה שמורה כי אם כזית אחד בלבד שמור משעת לישה או משעת קצירה (וכן) הולא שאינו יכול לאכול מצה כי אם כזית אחד בלבד^{יז} יאכל תבשילו ושאר סעודתו בלא נטילת ידיים והמוציא ואחר גמר סעודתו יטול ידיו בלא ברכה^{יח} ויברך המוציא ועל אכילת מצה ויאכל אותו כזית^{יט} כדי שישאר מעט מצה שמורה בפיו ולא ימנעם אחר כך כלום.

כמה דברים אמורים כשקידש על היין אבל אם אין לו יין ולא שאר משקה שהוא חמר מדינה וצריך לקדש על הפת כמו שיתבאר בס' תפ"ג^כ אם כן מתחילה יאכל אותו כזית ואחר כך יאכל תבשילו ושאר סעודתו^{כא}:

ד מי שאין לו לשני הלילות רק שלש מצות בלבד שמורות משעת לישה או משעת קצירה יברך ליל ראשון המוציא ועל אכילת מצה על הפרוסה^{כב} שפרס ממנה כבר

אכילת מרור.
יז כדלעיל סי' תעה סוף סכ"ב.
יח כדלעיל סי' תעה ס"ח.
יט ראה לעיל סי' תעה סוף ס"ב, שמשאכל כזית יצא חובתו מן התורה.
כ כיון שאוכל פחות מנבירה, כדלעיל סי' קגה ס"ב.
כא ח"א סק"א.
כב סעוף א.
כג מ"א שם.
כד כדעת היש אמרים דלקמן בסמוך.

ח שו"ע ס"א, וראה גם מ"מ שם בדעת הרמב"ם. פרישה
מ"ב ה' בשם גליין.
ט משמעות הרמב"ם שם, והר"ד יונה, שם ושו"ע.
י ר"א"ש שם, פ"ח ריש הסי'.
יא סעוף טו.
יב ט"ז סק"א.
יג ר"א"ש פ"י סי' לה ופור, וכפירוש המ"ז שם.
יד מ"ז שם.
טו כדלעיל סי' תג סמ"ו ואילך.
טז ראה תוס' שם, ר"א"ש שם. כמנמסר השלחן הניח:
יברך עליה בתהלת הסעודה ויאכלנה לתיאבון קודם

הלכות פסח תפב

תיג

כזית לאפיקומן¹⁰ ויאלץ ממנה מהשאר כזית אחד להמוציא ועל אכילת מצה וכזית שני יאכל ממנה בכריכה עם מרור וישתיירו לו שתי מצות שלומות¹¹ ללחם משנה¹² לליל ב'.

ולא יבצע פרוסה לאפיקומן כליל ב' עד לאחר ברכת המוציא קודם ברכת על אכילת מצה כדי שיברך המוציא על לחם משנה שלומות¹³ ועל אכילת מצה יברך על הפרוסה שהפרוסה היא לחם עוני ובה הוא יוצא ידי חובת מצה ולכן יאכל ממנה כזית אחד וכזית אחד יאכל מהשלימה שבוירך עליה המוציא כמו שנתבאר בס' תע"ה¹⁴ וכזית שלישי יאכל מהשלימה בכריכה עם מרור ולא מהפרוסה¹⁵ לפי שיש אומרים¹⁶ שגם ברכת המוציא היא על הפרוסה ולפי דבריהם לא נעשית עדיין שום מצוה במצה השלימה¹⁷ ולכתחלה יש לעשות בכל מצה מצוה אחת כמו שנתבאר בסיומן תע"ה¹⁸ ואחר גמר כל הסעודה יאכל אפיקומן מהתיכה שפרם בין המוציא לעל אכילת מצה:

ה ואם אפשר לו לשיר פרוסה קטנה כזית מליל ראשון ישיר וינחנה כליל שני בין שתי השלימות¹⁹ שכן צריך לעשות לכתחלה שיהיה לו לחם משנה מלבד הפרוסה שמברך עליה על אכילת מצה כמו שנתבאר בס' תע"ה²⁰:

ז (ובל זה כשאין לו רק שלש מצות שמורות לשני הלילות אבל אם יש לו עוד מצה אחת שאינה שמורה לשם מצוה ינחנה לליל שני ובכלל ראשון יברך המוציא ועל אכילת מצה ויבצע כזית מהשלימה להמוציא וכזית לעל אכילת מצה מהפרוסה שתחתיה מטעם שנתבאר בסיומן תע"ה²¹ והאפיקומן והכריכה יעשה גם כן מהפרוסה ומה שנשאר מהשלימה העליונה עם השלימה התחתונה יניח לליל שני עם מצה השלימה שאינה שמורה כלל ויניח השמורה מלמטה ושאינה שמורה מלמעלה ויניחן יניח הפרוסה שנשארה מהשלימה של ליל ראשון לאחר שבצע אפיקומן מפרוסה זו ויברך המוציא ועל אכילת מצה ויבצע מעט מהעליונה להמוציא²² וכזית מהפרוסה לעל אכילת מצה והכריכה יעשה מהתחתונה השמורה):

ז מו שאין לו רק שלש מצות שמורות לשני הלילות ואין מצה אחת מספקת לו כליל ראשון²³ להלכת ממנה לכל בני ביתו שלשה כזיתים לאכילת מצה ולכריכה ולאפיקומן יפרוס מצה אחת המצה לאכילת מצה והציא לאפיקומן²⁴ ואחר אכילת המרור יעשה כריכה בחצי מצה ממצות השלימות וישתיירו לו מצה אחת ומחצה לליל שני²⁵ ויברך

נתבאר לעיל סי' תע"ה ס"ג.
לב משא"כ כשיש לו ג' מצות, ראה לעיל סי' תנ"ח ס"ז, שענין הכריכה במצה השלישית, שענין לא נעשית בה מצוה.
לג ראה שם ס"ד, וראה לעיל סי' תנ"ח ס"ז.
לד מ"א ס"ב.
לה סעף ג.
לו סעף ה.
לז כרלעיל שם, שד"עה הא' שהיא עיקר, המוציא היא על השלמה וסני כפחות מכוית (ואי אפשר לצאת די' העה הב', שהרי המצה השלמה אינה שמורה).
לח מ"א ס"ב.
לט ראה לעיל סי' תע"ה ס"ה.
מ מ"א שם.

כה ראה לעיל סי' תע"ה ס"ה, שפרוס חלק גדול לאפיקומן, משא"כ כאן, שצריך לאכול כל הכזיתים נבוצה זו.
כו אגודתה סדר התורה, בשם אבן הירחי בדבנעה.
כז ר"ש פ"ח סי' פ"ח, רמ"א.
כח ראה לעיל סי' תע"ה ס"ז, שצריך לומר התורה על מצה פרוסה, משא"כ כאן, שחשוב יותר לברך על לחם משנה שלם.
כט סעף ה.
לא משמעות חז"י ס"ד.
לב ר"ף (בה, ב), לפירוש הטור סי' תע"ה בסופו.
לז רמ"ב פ"ח ה"ל תוס' קט, א ר"ה מה, וסמ"ג ענין מא (ק"ה, ג), בשם רבנו מנחם מוויניא ורבנו יום טוב ונתבאר בפס"ד צנח צדק (לה, ד), ב' דעות האחרות

המוציא ועל אכילת מצה על הפרוסה שעל גבי השלימה^א ויחלק ממנה כוית לכל אחד מבני ביתו דכיון שהוא שעת הרהק יש לסמוך על האומרים שכליל פסח אין צריך לחם משנה שלמות כמו שנתבאר בס' תע"ה^ב ומהשלימה יעשה הכריכה והאפיקומן:

תפנ דין מי שאין לו יין וכו' סעיפים:

א מי שאין לו יין^א ולא שום משקה שהוא חמר מדינה^ב יקדש על הפת קודם אמירת ההגדה וקודם קידוש יבצע מצה האמצעית לשנים^ג חציה יצניע לאפיקומן^ד וחציה ישים בין שתי השלמות ויאהו שלשתן כידו דדיינו שיאהו בעליונה מלמעלה ובתחתונה מלמטה והפרוסה כנייהן ויברך המוציא ואח"כ יכול להשמיש ידו מתחת התחתונה ויניח שתי ידיה על גבי העליונה ויאמר קידוש היום ושהחיינו ואם חל במוציא שבת אומר יקנה^ו ואח"כ יאהו בעליונה ובפרוסה שתחתיה ויברך על אכילת מצה ויבצע משתיהן יחד ויאכל כוית מזו וכוית מזו כמו שנתבאר בס' תע"ה^ז עיין שם הטעם לכל זה.

ולמה אינו מברך על אכילת מצה מיד אחר המוציא לפי שקידוש היום הוא תדיר יותר מברכת על אכילת מצה^ח שהוא נוהג בכל יו"ט ושבת וכל התדיר מחבירו קודם את חבירו^ט:

ב ואחר שאכל השני כויתים מצה לא יאכל יותר קודם אמירת ההגדה אלא מיד יקח ירקתו ויאכלם בשכול^י ויברך עליהם כורא פרי האדמה^{יא} אם הם ממיני ירקתו שאין דרך ללפת בהם את הפת שאין ברכת הפת פוטרם עיין סימן קע"ז^{יב} ואחר כך אומר מה נשתנה וכל ההגדה עד סוף ברכת גאל ישראל^{יג} ואחר כך מברך על המרור ואוכל אח"כ^{יד} הכריכה^{טו}.

ולמה אינו אוכל המרור מיד אחר אכילת המצה קודם ההגדה לפי שמן הדין אין נכון כלל לאכול מצה ומרור קודם ההגדה^{טז} (שהרי במצות ההגדה נאמר^{יז} והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה ודרשו חכמים^{יח} בעבור זה בעבור מצה ומרור המונגתים לפניך ואם כבר אכל מהם האך שייך לומר בעבור זה^{יט}) אלא שמצה מוכרה הוא לאוכלת קודם ההגדה כיון שצריך הוא לקדש על הפת^כ ואי אפשר לו לקדש אחר ההגדה לפי שלא יוכל לאכול הירקות קודם ההגדה שאסור למעום כלום קודם קידוש^{כא}.

ג ואחר הכריכה אוכל כל סעודתו ואח"כ אפיקומן וברכת המזון וגומר ההלל וההגדה

<p>א ר"ף שם. מור וש"ע. יא לבוש. מ"א סק"ב. יב סעף ב. יג ר"ף שם. מור וש"ע. וראה מ"א ריש המ"י. יד אצ"ל: אח"כ. טו ר"ף שם. מור וש"ע. טז רב נדונואי נאון הובא כסוד. ב"י ד"ה ומ"ש וכן. יז שמות יג. ה. יח נבליהא פ' בא פ"ז ד"ה ונדת. וראה גם לעיל ס"י תעא סוף ס"י. ס"י תעג ס"ב. יט תרומת הדשן ס"י קבה. מ"א ס"י תעא סק"ג. וראה גם לעיל ס"י תעא סוף ס"י. כ ראה כ"ח ד"ה ולפליק. כא פ"ח.</p>	<p>מא ב"י ס"י תעה ד"ה ומ"ש שיש. בשם הרשב"א. מב סעף ג. סימן תפג א ר"ף (כו, א). מור וש"ע. ב רמ"א. ג מ"א סק"א. ד ח"י סק"ג. ה ר"ף שם. מור וש"ע. ו מ"א סוף סק"א. וכדלעיל ס"י רצו מ"א (שכול לומר יקנה על הפת). ז סעי' ד"ה. ח ר"ן שם ד"ה ומאן דלית. ב"י ריש המ"י. לבוש. ט משנה היריות יב, ב. ובדלעיל ס"י כה ס"ב וש"נ.</p>
---	---